מקשרי אצבעותיו ולמעלה, *מחכו עלה במערבא כיון דמשני אפי' בכולה ידא נמי! אלא א"ר אלעזר *מנפח בידו אחת ובכל כחו : **מתני'** בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך של עץ והמלח בפך ובעץ הפרור וב"ה אומרים תבלין נדוכין כדרכן במדוך של אבן והמלח במדוך של עץ : **גמ'** דכולי עלמא מיהת מלח בעיא שנוי, מ"ט? רב הונא ורב חסדא: חד אמר כל הקדרות כולן צריכות מלח ואין כל הקדרות צריכות תבלין וחד אמר כל התבלין מפיגין טעמן ומלח אינה מפיגה טעמה, מאי בינייהו? איכא בינייהו: דידע מאי קדרה בעי לבשולי אי נמי במוריקא; אמר רב יהודה אמר שמואל כל הנדוכין נדוכין כדרכן ואפילו מלח והא אמרת מלח בעיא שנוי? הוא דאמר כי האי תנא דתניא אמר רבי מאיר לא נחלקו בית שמאי וב"ה על הנדוכין שנדוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה שבית שמאי אומרים מלח בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדרה וב"ה אומרים בכל דבר, בכל דבר סלקא דעתך? אלא אימא לכל דבר (א) א"ל רב אחא ברדלא לבריה כי דייכת אצלי אצלויי ודוך, רב ששת שמע קל בוכנא אמר: האי לאו מגויה דביתאי הוא, ודלמא אצלויי אצלי? דשמעיה דהוה צליל קליה, ודלמא תבלין הון? תבלין נבוחי מנבח קלייהו. תנו רבנן אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת. תרתי? הכי קאמר מה טעם אין עושין טיסני לפי שאין כותשין במכתשת. ולימא אין כותשין במכתשת? אי תני אין כותשין במכתשת הוה אמינא ה"מ במכתשת גדולה אבל במכתשת קטנה אימא שפיר דמי קמ"ל, והתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה אמר אביי כי תניא נמי מתניתא מכתשת גדולה תניא

רבא

מתני' מדוך · הוא בוכנא(ג) שמכין בו כדרכו ואין צריך *שנוי אבל במלח במקום שיש מלח גסה בפך של חרס ידוכנו ולא במדוכה : **או בעץ פרור** · כף גדולה שקורין פוקי"א דמלח בעי שנוי ובגמרא מפרש טעמא : **והמלח במדוך של עץ** · שנוי בעי אבל סגי בהאי שנוי זוטא : **גמ' כל הקדרות** · כל מיני תבשיל צריכות מלח הלכך מאתמול הוה ידע דאיבעי ליה לדוכה : **ואין כל הקדרות צריכות תבלין** · ואדם אינו יודע מה יעלה בלבו לאכול מחר : **מפיגין טעמן** · ממירין טעמן אם ידוכן מאתמול ריחו לא נמר (ירמיה מח) מתרגמינן לא פג : **דידע מאתמול מאי קדרה בעי בשולי** · ללישנא קמא בעי שנוי, ללישנא בתרא לא בעי שנוי : **אי נמי** · תבלין של מוריקא איכא בינייהו שיש קדרה שמתבלין אותה בכרכום ואינו מפיג טעמו אם נדוך מבעוד יום והוא לא היה יודע מה יבשל מחר ללישנא בתרא בעי שנוי, ללישנא קמא לא בעי שנוי : **עמהם** · מלח ותבלין *כאחד : **לא נחלקו אלא לדוכה בפני עצמה** · כדרכה כשאר תבלין : **בפך ובעץ הפרור** · על ידי שנוי ולא כדרכה, ואלו דהיינו דבר מועט : **בכל דבר סלקא דעתך** · ואפי' בדבר שאין ניטל בשבת : **לכל דבר** · ואפי' לקדרה ועל כרחך בדרכה אמרי ככל דרך שיטת הש"ס דעל מה נחלקו דומיא דלא נחלקו קאמר לא נחלקו על התבלין ומלח כאחד שנדוכין כדרכן על מה נחלקו לדוך כדרכה על מלח בפני עצמה שב"ש אומרים (א) בפך בשנוי ועוד מחמיר לצלי ולא לקדרה וב"ה אומרים לכל דבר נדוכית כדרכה ולא הוצרך לפרש שכבר פירש : **כי דייכא** · מלח : **אצלי אצלויי ודוך** · הטה המדוכה על צדה דסבר כשמואל דאמר נידוכת כדרכה במדוך של אבן ומיהו שנוי זוטא בעי לשנויי : **קל בוכנא** · במדוכת מלח : **האי לאו מגויס דביתאי הוא** · יודע אני שאין זה בתוך ביתי שאסרתי עליהם לדוך במדוך של אבן בלא שנוי : **דהוה צליל קליה** · ואילו מכה (ג) בהשמטה באלכסון לא היה קולו צלול : **ודילמא תבלין הוו** · שאינן צריכין שנוי : **נבוחי מנבח** · (ד) כשהן משברין הגרעינים נשמע קולו במדוכה כמנבחים קרוש"ט : **אין עושין טיסני** · בי"ט שטורח גדול הוא שכותש החטין עד שנחלקים א' לארבעה כדאמרי' במו"ק (ד' יג:) : **תרתי** · שני דברים יש כאן לא זה דומה לזה קתני אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחן מרובה והדר תני אין כותשין כלל : **ולימא אין כותשין** · והכא ידענא דהוו לא מתעביד טיסנא : סתם מכתשת היינו גדולה : **אבל קטנה אימא שפיר דמי** · אפילו טיסני : **קא משמע לן** · אין עושין טיסני כלל לפי שאין כותשין שום כתישה במכתשת והך מכתשת על כרחיך לא שנא גדולה ולא שנא קטנה מדתני רישא אין עושין טיסני כלל : **אבל כותשם בקטנה** · דהוי כלאחר יד דאיכא אלא לתבלין : **כי תניא נמי מתני'** · דלעיל מכתשת גדולה תניא ולא תימא מה טעם קאמר אלא תרתי קתני וה"ק אין עושין טיסני כלל אפי' בקטנה ואין כותשין שאר כתישות במכתשת כגון דייסא וסתם מכתשת בגדולה קא מיירי :

רבא

בית הלל אומרים תבלין נידוכין במדוך של אבן · ותימה דמשמע הכא דתבלין מותר לדוך בלא שנוי ובמסכת שבת (דף קמא. ושם) קאמר פלפלין בקתא דסכינא חדא חדא שרי תרי תרי אסיר וכי תימא דיש חילוק בין פלפלין לתבלין זה אינו דבהדיא קאמר בתוספתא עלה דהכא פלפלין הרי הוא כתבלין וי"ל דהתם מיירי בשבת ותדע דשמעתא דהתם מיירי בשבת א] דאם רוצה לומר בי"ט היה לו לפרש *כדפירש ר"ח והכא מיירי בי"ט וא"כ שרי כדרכו ואפי' במדוך של אבן אבל מלח של ים צריך שינוי לדוך אותו גרעין גרעין אבל *שליגיוג"י אין צריך שנוי הואיל והוא עשוי בידי אדם :

איכא בינייהו דידע כו' בעי לבשולי · דללישנא קמא בעי שנוי וללישנא בתרא לא בעי שנוי אי נמי בהאי שאינו מפיג טעמו ולא ידע דללישנא בתרא צריך שנוי וללישנא קמא לא צריך שנוי ופסק ר"י שיש לאסור בכל ענין דאזלינן לחומרא אע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל הואיל ולכל אחד ואחד יש קולא וחומרא מכל צד עבדינן לחומרא ומיהו שומן מותר לתקנס בי"ט בלא שנוי מפני שמתקלקלין ביותר אם יעשה אותן מערב יו"ט ועוד דאמרינן *דרוח רעה שורה עליהן כשנוטחין בלילה ומיהו מהאי פיסקא לא נפיק לן מידי דהא קי"ל כשמואל בסמוך דכל הנדוכין נדוכין כדרכן וכדהכא דמייתי בר ממלח שצריך אצלויי דרך שנוי מעט וכן פסק רב אלפס דהואיל (ה) ואזלי וגרדי אמוראי אליבא דהאי ברייתא אע"ג דמתני' פליגא עלה קיימא לן כברייתא וכן פסק רב יהודאי גאון בהלכות פסוקות וכן יש מנהג הלכה למעשה דהך מלתא תליא באשלי רברבי ומ"מ אסור לטחון פלפלין ברחים שלהם משום דמחזי כעובדא דחול כשטוחנין ברחים שקורין מולינ"ש בלע"ז כדאיתא בפ"ב (דף כג.) אבל במדוך של אבן מותר לדוכן בלא שנוי ואף *לפירוש התוספות דאזלינן לחומרא מכל מקום שמא דפלפלין מותרין היכא דלא ידע מאי קדרה בעי לבשולי לפי שהן מפיגין טעמן ופלפלין נמי מפיג טעמן מדלא קאמר איכא בינייהו פלפלין אבל לפי מה שפירש בשם הגדולים דקי"ל דכל הנדוכין נדוכין כדרכן יש להתיר אפי' כי ידע מאי קדרה בעי לבשולי ואפילו לא מפיג טעמו והמחמיר לדוכן מעי"ט הרבה ביחד יתברך באלהים ובשם המיוחד :

בכל דבר ס"ד · פי' ואפילו בדבר שאין ניטל בשבת כגון סיכי זיירי ומזורי *דמודי בהו ר' שמעון אלא אימא לכל דבר ואפילו לקדרה ואם תאמר ואכתי מאי מייתי דילמא לעולם בעי שנוי וי"ל כדפ"ה דשיטת התלמוד כך היא דדומיא דלא נחלקו קאמר דנחלקו וכי היכי דלא נחלקו על התבלין ומלח עמהן שנדוכין כדרכן ביחד בלא שנוי דומיא דהכי נחלקו בית שמאי וב"ה על מלח בפני עצמה לדוכה כדרכה בלא שנוי :

תרתי · כלומר למה לי למימר תרתי דסתרי אהדדי אין עושין טיסני הא חלקא ודייסא שפיר דמי דאין טרחא מרובה והדר תני אין כותשין כלל כדפ"ה : **כי** תניא נמי במתניתא מכתשת גדולה תניא · פירוש (ו) והשתא נימא דתרתי קאמר והכי קאמר אין עושין טיסני כלל אפי' במכתשת קטנה ואין כותשין שאר דברים בגדולה אבל בקטנה כותשין הכל חוץ מטיסני משום דהאי דליכא רק לתבלין הוי כתישה כלאחר יד :

רבא

עין משפט נר מצוה

קטו א מיי' פ"ג מהל' יו"ט הלכה ט"ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף א :

קטז ב ג ד מיי' שם הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקד סעיף א :

[ודלא כדפי' רבינו הננאל כנ"ל ועי' תוספ' שבת קמא. ד"ה בני]

ס"א שלנו

נושא/מקנה

תבלין/מלח

נושא

מ"ט דלכו"ע מלח בעי שינוי (אליבא דמשנתנו)

רבינו חננאל

על שאר אצבעותיו שפיר דמי ור' אלעזר אומר מנפח בידו אחת ובכל כחו : מתני' בש"א תבלין נידוכין במדוך של עץ כו' אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא כל הנידוכין נידוכין כדרכן ואפילו מלח דקיי"ל כר' מאיר דאמר לא נחלקו על כל הנידוכין דנידוכין כדרכן ומלח עמהן לא נחלקו אלא לדוך המלח בפני עצמו שבש"א בפך ובעץ הפרור לצלי אבל לא לקדירה ובה"א נידוך בכל ולכל דבר · ואפי' לקדירה א"ל רב לרב אחא אצלי ודוך כלומר עשה שנוי הטה אסיתא על צדה ודוך · רב ששת שמע קל בוכנא דהוה ציל קליה ואמר כיון דציל קליה לא אצלו ודכו ותבלין מנבח קליהו והאי לא מנבח קליה לאו מביתי הוא : ת"ר אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת תרתי קתני אין עושין טיסני אבל במכתשת כותשין והדר תני אין כותשין במכתשת קשין אהדדי ופרקינן הכי קתני אין עושין טיסני מ"ט לפי שאין כותשין במכתשת ופריק רבא ואמר הא דתניא אין כותשין במכתשת גדולה אבל כותשין במכתשת קטנה לדידן אבל לבני א"י אפילו במכתשת קטנה לא כדתניא אין עושין טיסני ואין כותשין במכתשת

מסורת הש"ס

ס"א אלא שנוי זוטא

[סנהדרין יז: וש"נ]

פי' ולא כבת אחת אלא בפעם אחת זה אחר זה רש"ל

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ליה רב אחא : נ"ב ס"א א"ל רב לרב אחא ברדלא כי דייכא כו' : (ב) רש"י ד"ה מדוך הוא בוכנא ומכין בו במדוכה כדרכו : (ג) ד"ה דהוה צליל קליה ואלו מכה בהשמטה באלכסון : (ד) ד"ה נבוחי מנבח כשהגרעינין משתברין נשמע קולן כצ"ל : (ה) תוס' ד"ה איכא בינייהו דידע מאי קדרה בעי לבשולי וכו' רב אלפס דהואיל הכא וטרו אמוראי אליבא וכו' : (ו) ד"ה כי תניא וכו' והשתא ניחא דתרתי :

הגהות מהר"י לנדא

א] תוס' ד"ה בית הלל וכו' דאם ר"ל בי"ט היה לו לפרש כדפירש ר"ח · נתהפכו התיבות וצ"ל דאם ר"ל ביו"ט כדפירש ר"ח היה לו לפרש :